

UNELE IDEI ALE LINGVISTICII GENERALE ÎN GRAMATICILE LIMBII ROMÂNE SCRISE ÎN LIMBA LATINĂ ȘI ÎN “GRAMMATICA SLAVO-RUTHENA” A LUI MICHAELIS LUTSKAY [LUCIKAJ] (1830)

Розглядається типологічна подібність поглядів представників румунської Трансільванської школи (Самуїл Міку, Георг Шінкай, Петру Майор, Йон Будай-Деляну та ін.) та українського філолога із Закарпаття Михайла Лучкая на такі загальномовознавчі питання, як походження й розвиток мови, еволюція національної мови у зв'язку з національною історією, схожість структури національної мовної системи з граматичним каноном „сакральної” латинської мови.

Ключові слова: латинська мова, загальне мовознавство, Просвітництво, мовна еволюція, структура мовної системи.

Interesul pentru problemele teoretice de limbă s-a manifestat la cărturarii și filologii români (Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir) de devreme. Cum subliniază toți cercetătorii Iluminismului românesc (D.Popovici, L.Bлага, A.Marino, A.Piru, N.Balotă, Ja.A.Liatker etc.), acesta, reprezentat în primul rând de Școala ardeleană, are de la început un puternic caracter național și patriotic, iar scopuri politice imediate necesită argumentarea continuității poporului român pe teritoriul Transilvaniei și a caracterului latin al limbii române. Aproape toți cărturarii Școlii ardelene au fost în același timp istorici și filologi – S.Micu, Gh.Șincai, P.Maior, I.Budai-Deleanu. Sigur, aici nu vreau să „descopăr America”, repetând că, în calitatea lor de cunoscători ai limbii latine, formați în școlile de la Viena (așa-zisul Barbareum, în cinstea Sf. Barbara) și de la Roma (De propaganda fide) în spiritul unei profunde admirații pentru cultura latină și venind în mod obișnuit cu anumite teorii filozofice și lingvistice de largă circulație în acea vreme (iluminismul, raționalismul etc.), cărturarii Școlii ardelene au găsit posibilitatea să legitimizeze drepturile poporului român prin argumente istorice și filologice: latinitatea limbii române (mai târziu și proveniența românei din latina populară, această idee a fost susținută de Budai-Deleanu și de P.Maior) și continuitatea românilor în Dacia, unitatea etnică și lingvistică. Despre concepția filologică a Școlii ardelene, care reprezintă unul dintre cele mai complexe și mai ample fenomene ale culturii românești vechi, există multă cercetări [9; 14; 15; 17]. Dar și acum ideile reprezentanților ei în materie de limbă și ortografie, cât și influența pe care au exercitat-o în dezvoltarea lingvisticii române, sînt discutate. De exemplu, în 1998-1999, în paginile „României literare” a avut loc o discuție de lungă durată despre amploarea „caracterului latin” al Școlii ardelene. Alexandru Ni-

culescu, pornind de la cunoscutul fapt că secolul Luminilor a acreditat ideea că savanții și cărturarii pot crea pe baza unei limbi (s-a avut în vedere, fără îndoială, limba latină) noi legi care să ducă la o transformare esențială a limbilor lor materne, scrie că „Școala latinistă, precum o numea O. Densusianu, apare, astfel, mai puțin „latinistă” – mai aproape de limba română, decît am fi crezut. Ea prezintă încă umbre și incertitudini ce ar merita clarificate. Spre folosul istoriei culturii românești” [10, p.11]. I-a dat răspunsul Maria Someșan, intitulîndu-și articolul „Cîtă latină știa corifeii Școlii ardelene? Multă!” [13] și vorbind despre serioasele lor studii umaniste în limba latină la Școlile catolice de la Roma și de la Viena, care îi ajutaseră să-și dea seama și mai bine de originea romană a poporului lor. În Ucraina situația a fost parțial asemănătoare, în Ucraina de Vest și în Regiunea Transcarpatică au fost scrise cîteva gramatici ale limbii naționale în limba latină, pe tot teritoriul Ucrainei actuale au apărut și cîteva cronici, dintre care cea mai semnificativă este „Istoria Rusiv” din sfîrșitul secolului al XVIII-lea-începutul secolului al XIX-lea, al cărei autor nu este cunoscut și care seamănă mult prin ideea sa patriotică cu „Hronica românilor și a mai multor neamuri” de Gheorghe Șincai și cu „Istoria pentru începutul românilor în Dacia” de Petru Maior etc.

Trebuie să menționăm că în secolul al XVIII-lea (ca și în Renaștere și în epoca clasicismului), cultura antică a devenit din nou necesară pentru formarea programului estetic-artistic, orientat în întregime către contemporaneitate, a dat versiunii noi a clasicismului exemple ale „artei adevărate” care a îmbinat măreția și simplitatea, armonia și optimismul cu dramatismul general al acțiunii, omenia și patosul conștiinței civice. De altfel, în conformitate cu orientările și năzuințele noi, clasicismul nou nu-și caută punctul de sprijin în arta „secolului de aur al lui Octavian August” (cum s-a întîmplat cu clasicismul francez din secolul al XVII-lea), ci se întoarce cu fața spre Grecia antică clasică și Roma republicană (509-30 î.e.n.). Imitarea culturii antice se înțelegea într-un sens mai liber și mai larg, nefiind legată de prescripții normative severe, de reglementare și codificare (Charles-Louis de Montesquieu „Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence”; tragediile lui Voltaire „Aedip”, „Brutus”, „Moartea lui Gaius Iulius Caesar”; tratatul estetic-literar „Laokoon, oder Über die Grenzen der Malerei und Poesie” de Gotthold Ephraim Lessing etc). În deplină conformitate cu cerințele epocii noi,

în arta „clasicismului iluminist”, idealurile „democrato-umaniste” ale „naivității” și ale „naturaletii” capătă o valoare superioară; iluminiștii caută întru-chiparea acestora, în legătura cu măreția și armonia, în antichitatea clasică. Cufundarea în cultura antică, studierea ei mai detaliată contribuie la pătrunderea în straturile cele mai profunde ale creației populare a țării sale naționale (în general), care acum nu se opune civilizației antice, ci se apropie de aceasta. Tocmai în secolul al XVIII-lea, în diferitele literaturi naționale apar foarte multe travestiri (adică prelucrări, adaptări) ale „Eneidei”, – celebra operă de glorificare a vechilor virtuți eroice romane a latinului Publius Vergilius Maro: „Aventurile eroului pios Enea” de poetul austriac Blümmeier (1784), travestițiile asemănătoare pe teme monahale ori moralizatoare de poezii minori ruși N.P.Osipov (1791-1796) și A. Kotelnicki (1802-1808) și celebrul poem „Eneida” (1798-1812) de Ivan Kotliarevski (1769-1838); acesta s-a născut și a locuit la Poltava, în inima Ucrainei, devenind întemeietorul (mai corect inițiatorul) literaturii ucrainene noi, reprezentant clasic al realismului iluminist în istoria literaturii ucrainene. Aici aș vrea să atrag atenția asupra unor paralelisme între binecunoscuta „Țiganiadă” de Ion Budai-Deleanu și „Eneida” lui Ivan Kotliarevski. Ion Budai-Deleanu a locuit mult timp (din 1787 până la moarte) la Lvov, capitala Galiției, unde a ocupat succesiv postul de secretar de tribunal provincial (*Landgerichtssekretär*) și consilier de curte. În acea vreme, Transilvania, Rusia (Ucraina) Transcarpatică și Galiția făceau parte din același Imperiu Habsburgic și, cum scrie Al. Piru, „Bucovina fiind alipită în 1775 provinciei Galiția, în Lvov se aflau destui români. Funcționa aici o școală cu limba de predare română, iar tribunalul avea o secție românească. Faptul, de altă parte, că la Lvov se va stabili Colegiul vienez Santa Barbara, face ca Budai-Deleanu să regăsească aici atmosfera românească înaintată din vremea studiilor (sub îndemnul lui, Teodor Racocce editează la Lvov mai târziu *Chrestomaticul românesc*)” [11, p. 88]. Se știe că gândirea scriitorului român iluminist cu o evidentă atitudine antifeudală este pusă în relief în „Țiganiada” prin relatarea amuzantă a călătoriei lui Parpangel prin iad (aceste rînduri le-a tradus recent pentru prima dată în limba ucraineană cunoscuta scriitoare ucraineană contemporană Olga Strașenko) [1, p. 36-39]. La „Eneida” lui Kotliarevski tot pe filon vergilian acționează oameni și moravuri din Ucraina veacului al XVIII-lea, Eneas ajunge în iad, unde „*Toți bogătanii cămătari Mîncău argintării aprinse, Iar mincinoșii cei mai mari Lîngău tingirile întinse...*” [8, p. 240].

„Habent sua fata libelli” („Cărțile își au destinația lor”), – spune versul 258 din cartea de prozodie „*De litteris, syllabis, pedibus et metris*” a lui Terentianus Maurus, un gramatic latin care a trăit în seco-

lul al III-lea î.e.n. Putem să transformăm puțin acest rînd: *Habent sua fata linguae*. Din acest punct de vedere limba latină, deși e „moartă”, este destinată să supraviețuiască atît cît va mai fi om trăitor sub soare.

Cum subliniază Aurel Nicolescu, „pentru cărturarii epocii de care ne ocupăm, gramatica avea un înțeles deosebit de cuprinzător și se situa față de științele vremii pe o poziție avansată” [9, p. 111]. Gramatica, definită de Aristotel ca „știința care învață a scrie și a cunoaște cele citite”, s-a răspândit în Europa medievală prin gramaticile latine „*Ars maior*” și „*Ars minor*” ale lui Aelius Donatus din secolul al IV-lea și prin tratatul „*Institutiones grammaticae*” al lui Priscianus din secolul al VI-lea. Aceste lucrări au fost manuale școlare cu scopul de a ușura elevilor străini studierea limbii latine, cele ale lui Donatus au avut metoda tratării materiei sub formă de întrebări și răspunsuri, pe care o găsim folosită și în „*Gramatica rumânească*” a lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanu (c.1730-1796), precum și în „*Gramatica slavonă*” (1619) a lui Meletie Smotrițki, dar numai în primele pagini. Se știe că studiile de gramatică din antichitatea greco-romană (cînd au fost stabilite, pentru întîia oară, părțile vorbirii și au fost studiate cele mai principale categorii gramaticale: numărul, timpul, modul, diateza), deși limitate la limbile greacă și latină, au avut o mare importanță în dezvoltarea științei gramaticale din evul mediu și din epoca modernă. Dar nu e prea adevărat, cum scria D.Macrea acum o jumătate de secol, că „știința gramaticală a lumii medievale, dezvoltată de necesitățile scolasticii, s-a bazat în întregime pe cea din antichitate” [6, p. 10]. Evul Mediu mai știa alte gramatici ale limbii latine, alcătuite pe baza unor principii noi, de exemplu, gramatica „*Doctrinale*” a lui Alexander de Villa Dei (c. 1199) și cea „*Graecismus*” a lui Eberhard Bethuniensis (începutul secolului al XIII-lea) au fost scrise sub formă de versuri. Iar în lucrările gramaticale ale „*modiștilor*” din secolul al XIII-lea (denumirea provine de la termenul lor principal *modus significandi*) – „*Summulae Logicales Petri Hispani*”, tratate de Martinus de Dacia etc. – au fost dezbătute problema originii și a naturii tuturor categoriilor gramaticale, a concordanței categoriilor logice cu cele gramaticale, ce a găsit locul cinstit în viitor, în apariția gramaticii de la Port-Royal din secolul al XVII-lea, care susținea concordanța deplină între categoriile gramaticale și cele logice. Dar în Renaștere cărturarii au revenit deplin la modelele autoritare ale gramaticilor a două limbi clasice, pe baza căruia s-au alcătuit alte gramatici descriptive ale acestor limbi „sacre”, între gramaticile latine renascentiste un loc de seamă a ocupat cea a lui Gregorius Molnar, intitulată „*Elementa grammaticae latinae*”, apărută pentru prima dată la Cluj, în 1556, și reeditată de foarte multe ori în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al

XIX-lea în mai multe tipografii din Transilvania, Ungaria și fosta Cehoslovacie. Această lucrare era, probabil, cel mai răspândit manual pentru studiul limbii latine în școlile din Transilvania. În Europa, latina își mai menținea încă rolul de limbă științifică internațională, rol pe care și-l pierde treptat, la începutul secolului al XIX-lea. Și cărturarii Școlii ardelenne (și nu numai), conștienți de originea latină a limbii române, înțelegeau că gramatica latină le-ar putea fi un bun îndreptar, sperând să găsească în ea cele mai multe și mai potrivite soluții în încercarea lor de a stabili, pentru prima dată, regulile gramaticale ale limbii române. În aceste condiții au apărut lucrări de gramatică românească în limba latină: Samuil Micu și Gheorghe Șincai „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae”, Vindobonae, 1780 [7] (ediția a II-a, 1805, este semnată numai de Șincai); aici trebuie să menționez că deja cu aproape un deceniu înaintea acestei celebre lucrări fusese scrisă cea mai veche gramatică a limbii române redactată în limba latină, „Institutiones linguae Valachicae”, datorită unui intelectual român, încă anonim, apropiat al bisericii catolice de Oradea-Mare [4]; „Fundamenta grammatices linguae romanicae seu ita dictae valachicae, usui tam domesticorum quam extraneorum accomodata” de Ion Budai-Deleanu (lucrarea, scrisă în 1812 la Lvov, a rămas în manuscris, ca și varianta ei românească, mult îmbogățită, „Temeiurile gramaticii românești” (1815-1820); „Grammatica daco-romana sive valachica latinitate donata, aucta, ac in hunc ordinem redacta” de Ioan Alexi (1801-1863), care a fost publicată în 1826 la Viena pentru a face cunoscute „tezaurile limbii noastre”; „Tentamen criticum in originem, derivationem et formam linguae Romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Vallachicae” de August Treboniu Laurian (1810-1881), care a apărut în 1840 la Viena și „a avut un mare rol în cunoașterea românei ca limbă neolatină de către savanții străini, contribuind la luarea în considerație a românei de către romaniști. În ea se face o comparație între gramatica limbii române și cea a limbii latine, semnalându-se schimbările de ordin fonetic și morfologic” [2, p. 170]. Existau și gramaticile limbii ucrainene în limba latină: „Grammatica sclavonica scripta per Ioannem Ujevicium (Ivan Ujevici – S.L.)”, rămasă în manuscris, fiind scrise în două variante în 1643-1645 în Franța și mult mai cunoscută „Grammatica slavo-ruthena seu vetero-slavicae, et actu in montibus carpathicis parvo-russicae, ceu dialecti vigentis linguae” a lui Michaelis Lutskey [16] (1789-1843), apărută în 1830 la Buda, o parte a capitalei Ungariei. Autorul fusese cenzor al școlilor eparhiale de la Ujgorod, „a învățat la colegiul greco-catolic de la Oradea Mare, un colegiu românesc unde predarea se făcea în latină, dar unde au învățat și mulți ucraineni” (Magdalena Lászlo-Kuțuk) [5, p. 7], stabilindu-se un timp

(1829-1830) în Italia la Lucca, unde-și va însuși temeinice cunoștințe umaniste în limba latină. Am vrea să menționăm că rus era denumirea cetățenilor Rusiei Kieviene, această denumire a fost moștenită de ucraineni ca denumire etnică după cum atestă numele lor medieval în latină: *ruthenus* („Ruthenorum me esse et libenter profiteor”, – a declarat Stanislav Orichovius-Roxolanus, scriitorul ucrainean din secolul al XVI-lea). Pe când statul rusesc, la început se numea *Moscovia* și abia mai târziu primește numele *Rusia*. Lucrarea lui M.Lutskey se înscrie în activitatea revendicativă a reprezentanților Școlii ardelenne în vederea obținerii drepturi egale pentru popoarele naționale, având un pronunțat caracter cultural-democratic. De exemplu, în „Prefața” la ediția gramaticii din 1780, scrisă de Șincai, se spune că „sînt șaptesprezece secole de când Traian, învingîndu-l pe Decebal, a colonizat Dacia pustie de locuitori” [7, p. 3], iar urmașii coloniștilor au fost subjugăți de diferite popoare migratoare. De asemenea M.Lutskey menționează: „Sed facile quis interrogare posset, unde nam Natio haec linguam suam a Polonica, Russica et Bohemica diversam mutuaverit? Resolutio quaestionis hujus ad Grammaticam equidem non spectat, pauca tamen attingam, ut proprietas linguae magis elucescat” [16, p. XII] – „Dar cineva ar putea întreba ușor, de unde această națiune își luase limba diferită de polona, rusa, ceha și de ce pînă astăzi n-o pierise? Rezolvarea acestei chestiuni nu ia în seamă în gramatica, totuși o s-o ating puțin ca limba proprie să strălucească mai bine” [Traducerea din limba latină e a noastră – S.L.]. Și mai departe: „Haec et similia documento sunt: Gentem hanc in his partibus esse antiquam, et non, ut dicitur post hungarorum ingressum immigrasse, et ideo sedi affixa facilius linguam incorruptam servare potuisse” [16, p. XV] – „Aceasta și documentele asemănătoare arată că neamul acesta este cel dintîi în aceste părți și nu e adevărat, cum spun alții că a pătruns venind după unguri, și șezînd a putut să păstreze mai ușor limba incoruptă (= neschimbată)”.

Lingviștii Școlii ardelenne, vrînd să dovedească însă că structura gramaticală a limbii române se confundă cu cea a limbii latine, susțineau că limba română n-are decît două genuri: feminin și masculin, nu țineau seama de reducerea cazurilor în română, încercînd să găsească forme pentru ablativ (ca și Dimitrie Eustatievici în „Grammatica rumânească”), cu toate că acest caz dispăruse încă în epoca preromanică. Distingeau destul de des și forme de viitor pentru imperativ, infinitiv și participiu, de exemplu: să lauzi tu = laudato; a fi lăudător = laudaturus esse, laudaturus (S.Micu și Gh.Șincai); infinitivus futuri la Budai-Deleanu: de a adunare = congregaturus esse. De asemenea în cuprînsul gramaticii lui M.Lutskey se dădeau noțiuni generale despre limba vorbită a poporului ucrainean din Transcarpatia cu unele în-

locuiri ale acestei limbi vii prin limba slavă bisericească (limba slavonă). Autorul a scris: „Ruthenicas flexiones ideo adjeci, ut uberius noscatur, quantumnam haec lingua a Matre sua deflexerit” [16, p. XVI] – „Am dat flexiunile ucrainene ca să cunoască mai îmbelșugat în ce măsură această limbă de la mama se depărtase”.

Putem să mai presupunem că cu gramaticile limbii române în limba latină putea să se cunoască Ivan Vaghilevici (1811-1866), un scriitor ucrainean din cercul literar „Rus`ka trije`a”, care a tipărit la Budapesta în 1837 almanahul literar „Rusalka Dnestrovaia”. Printre manuscrisele lui Vaghilevici care se păstrează la Lvov S.Semcinsky a descoperit două care atestă în mod indiscutabil studierea de către dînsul a limbii române – gramatica neterminată sub titlul „Știința limbii daco-romane” și un glosar numit „Dicționar dacic” [12]. Magdalena Lászlo-Kuțiuik scrie de asemenea: „Putem întâlni paralelisme și între M. Lucikai și Ion Budai-Deleanu. Acesta a scris o gramatică română în limba latină (așa cum și Lucikai a scris o gramatică slavonă în limba latină). Însă cel mai remarcabil este faptul că Ion Budai-Deleanu a scris o carte latină despre originea slavilor și, tot în latină, o carte despre originea popoarelor din Transilvania, recent apărută în traducere românească, ce prezintă, ca idei și organizare, asemănări uluitoare cu cartea lui Lucikai, *Historia Carpato-Ruthenorum sacra et civilis*” [5, p. 11].

În general putem să afirmăm după Aurel Nicolescu că „Școala ardeleană nu poate fi învinuită de „latinism” și „purism” deoarece niciodată n-a falsificat cu bună credință adevărul științific. Exagerările latiniste și puriste, în adevăratul sens al cuvîntului, au apărut mai tîrziu cînd, deși era cunoscută realitatea, se modifica prezentarea ei” [9, p. 146]. Latinismul Școlii ardelene străbate pînă în zilele noastre, încîntînd și astăzi sensibilitatea celor înclinați spre înțelegerea frumuseților științei gramaticale, „care învață a scrie și a cunoaște cele citite”. În încheiere trebuie să subliniem că există foarte importante legături și vaste paralelisme din epoca Iluminismului (și a romantismului timpuriu) între culturile română și ucraineană, iar activitatea cărturarilor Școlii ardelene n-a fost un fenomen izolat, apărut doar în spațiul românesc, fără înrudiri, și dispărut destul de misterios, transformându-se în curentul latinist, cam criticat pentru excesele lui în istoriografia lingvistică românească [3, p. 66]. Acest fenomen s-a înscris în contextul sud-est european, încadrându-se în ansamblul problematicii cu privire la originea populațiilor care au locuit pe teritoriul dintre Carpați, Nipru, Marea Neagră, Dunăre și Tisa și la proveniența limbilor acestor populații.

Bibliografie

1. Crestomație de poezie românească din secolele XIX-

- XX. – Ediție bilingvă română-ucraineană / Ediție îngrijită, prefață și note de Sergiy Luchkanyn. – Kiev : Editura Lumea științifică, 2002. – 158 p.
2. Frâncu C. Evoluția reflecțiilor privind limbajul din Antichitate pînă la Saussure / Constantin Frâncu. – Iași : Demiurg, 2005. – 200 p.
3. Graur Al. Scurtă istorie a lingvisticii. Ediția a II-a revăzută și adăugită / Alexandru Graur, Lucia Wald. – București : Ed. științifică, 1965. – 182 p.
4. Institutiones linguae Valachicae. Prima gramatică a limbii române scrisă în limba latină // Ediție critică de Gheorghe Chivu. Revizia și traducerea textului latin de Lucia Wald. – București : Editura Academiei Române, 2001. – 166 p.
5. Lucikai M. Pagini de istorie. Cuvânt înainte, traducere, note și comentarii (părțile a II-a și a III-a) de Magdalena Lászlo-Kuțiuik. Notă introductivă, traducere și note (partea I) de Ana-Cristina Halichias / Mychailo Lucikai. – București : Editura Mustang, 2004. – 414 p.
6. Macrea D. Lingviști și filologi români / Dimitrie Macrea. – București : Editura științifică, 1959. – 236 p.
7. Micu S. Elementa linguae daco-romanae sive valachicae / Studiu introductiv, traducerea textelor și note de Mircea Zdrenghea / Micu Samuil, Șincai Gheorghe. – Cluj-Napoca : Ed. Dacia, 1980. – 246 p.
8. Nebănuitul vers din umbra lunii. Poezii din Ucraina... / Traducere de Stelian Gruia. – București : Editura Minerva, 1993. – 326 p.
9. Nicolescu A. Școala ardeleană și limba română / Aurel Nicolescu. – București : Ed. Științifică, 1971. – 292 p.
10. Nicolescu A. Cîta latină știau corifeii Școlii ardelene / Alexandru Nicolescu // România literară. – 1998. – № 45 (11-17 noiembrie). – P.11.
11. Piru Al. Literatura română premodernă / Alexandru Piru. – București : Editura pentru literatură, 1964. – 400 p.
12. Semcinsky S. Un dicționar românesc din prima jumătate a secolului al XIX-lea / Stanislav Semcinsky // Actele celui de-al XII-lea congres internațional de lingvistică și filologie romanică. – București, 1971. – P.1397-1404.
13. Someșan M. Cîta latină știau corifeii Școlii ardelene? Multă! / Maria Someșan // România literară. – 1998. – №49 (9-15 decembrie). – P.10.
14. Școala Ardeleană. / Ediție critică de Florea Fugariu. Studiu introductiv și note finale de Romul Munteanu. – București : Editura Albatros, 1970. – Vol. 1. – 368 p.; Vol. 2. – 400 p.; Vol. 3. – 376 p.
15. Școala Ardeleană. Antologie / Ediție îngrijită, note și prefață de Emil Boldan. – București : Editura Tineretului, 1959. – 304 p.
16. Лучкай М. Граматика слов'яно-руська / Михайло Лучкай ; Упорядкування, передмова, примітки та словник діалектних слів П.М.Ли-

занця; пер. з лат. П.М. Лизанця та Ю.М. Сака. – К. : Наук. думка, 1989. – 192 с.
17. Ляткер Я.А. Румынская культура / Яков Абрамович Ляткер // Культура народов Централь-

ной и Юго-Восточной Европы в эпоху Просвещения. – М. : Наука, 1988. – С. 227–253.

Article „Some general linguistic ideas in Latin-based Grammars of the Romanian language and in Grammatica slavo-ruthena Michaelis Lutskey (1830)” is dedicated to typological similarities in the views of the representatives of the Romanian Transylvanian school (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu etc) and of the Ukrainian philologist from Transcarpathian region, Michaelis Lutskey, of such issues of general linguistics as origin and development of a language, evolution of a national language in relation to the national history, similarity of the structure of the national linguistic system with the grammatical canon of the sacral Latin.

Key words: *Latin, general linguistics, Enlightenment, evolution of a language, structure of the linguistic system.*

Рассматривается типологическое сходство взглядов представителей румынской Трансильванской школы (Самуил Мику, Георге Шинкай, Петру Майор, Ион Будай-Деляну и др.) и украинского филолога из Закарпатья Михаила Лучкая на такие вопросы общего языкознания, как происхождение и развитие языка, эволюция национального языка в связи с национальной историей, схожесть структуры системы национального языка с грамматическим каноном „сакрального” латинского языка.

Ключевые слова: *латинский язык, общее языкознание, Просвещение, языковая эволюция, структура языковой системы.*